

Perheyritysbarometri 2011

Selvitys omistajuuden ja
sukupolvenvaihdosten merkityksestä

SISÄLTÖ

YHTEENVETO	3
1 RAHOITUS- JA TYÖLLISYYSKATSAUS	4
1.1 Perheyrikyset tavoittelevat kannattavaa kasvua	4
1.2 Rahoitusvaikeudet yleisimpiä ensimmäisen sukupolven perheyrikyksissä	4
2 OMISTAJAPERHE JA YRITYSTOIMINTA	5
2.1 Omistajuus hajaantuu toisen sukupolvenvaihdoksen jälkeen	5
2.2 Omistajaperheissä on vahva yhteisomistamisen tunne	6
3 SUKUPOLVENVAIHDOKSET	7
3.1 Lähes 15 000 sukupolvenvaihdosta seuraavan viiden vuoden aikana	7
3.2 Verotukseen liittyvät asiat suurimpia haasteita sukupolvenvaihdoksissa	8
4 SELVITYKSEN AINEISTO	9

YHTEENVETO

1 Sukupolvenvaihdoksia tulossa lähes 3 000 vuosittain

Selvityksen tulokset osoittavat, että lähes kolmanneksessa yrityksistä sukupolvenvaihdos on ajankohtainen. Jos aiomukset toteutuvat käytännössä, tarkoittaa tämä yhteensä noin 14 500 – 15 000 sukupolvenvaihdosta seuraavan viiden vuoden aikana.

2 Nykyinen perintö- ja lahjaverotus vaikeuttaa sukupolvenvaihdosten toteuttamista

Perheyrietyksissä verotukseen liittyviä asioita pidetään suurimpina haasteina tulevissa sukupolvenvaihdoksissa. Erityisesti nykyistä perintö- ja lahjaverotusta kohtaan esitetään kritiikkiä. Tämä on tyypillistä erityisesti varttuneemmissa perheyrietyksissä, joissa omistajuus on hajautunut ja niille on kertynyt paljon omaisuutta.

3 Perheyrietykset tavoittelevat maltillista kasvua – portfolioyrittäjyys tyypillinen kasvun muoto

Perheyrietykset tavoittelevat toiminnassaan yleensä maltillista, noin 10 prosentin vuotuista kasvua. Osa perheyrittäjien toteuttamasta kasvusta jää kuitenkin tilastojen ulkopuolelle, koska usein kasvua haetaan perustamalla uusia yrityksiä alkuperäisen perheyrietyksen rinnalle. Noin 38 prosenttia vastaajista oli ns. sarja- ja portfolioyrittäjiä, joilla on yrittäjäkokemusta useammasta yrityksestä joko ajallisesti peräkkäin tai samanaikaisesti

4 Rahoitusongelmia vähiten toisen polven perheyrietyksissä

Selvityksen perusteella rahoituksen saatavuusongelmia esiintyy vähiten toisen polven perheyrietyksissä. Sen sijaan perustajapolven yrityksissä rahoitusvaikeuksia esiintyy eniten. Ulkoisen rahoituksen kysyntä on vastausten perusteella suurinta kolmannen polven ja sitä vanhempien perheyrietyksien keskuudessa.

1 RAHOITUS- JA TYÖLLISYYSKATSAUS

1.1 Perheyrietykset tavoittelevat kannattavaa kasvua

Tämäkin selvitys osoittaa, että enemmistö perheyrietyksistä tavoittelee toiminnassaan maltillista kasvua. Noin 58 prosenttia vastaajista ilmoitti tavoitteekseen vähintään 10 %:n vuotuisen liikevaihdon kasvun. Voimakasta, yli 30 prosentin myynnin kasvua tavoitteli puolestaan 6 prosenttia vastaajista. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Kasvutavoitteet perheyrietyksissä

Tavoite	N	%
Voimakas kasvu (yli 30 % / vuosi)	21	6
Maltillinen kasvu (yli 10 % / vuosi)	190	58
Markkina-aseman säilyttäminen	117	36
Yhteensä	328	100

Tuloksissa huomio kiinnittyy myös siihen, että lähes 38 prosenttia vastaajista oli ns. sarja- tai portfolioyrittäjiä. Kyseisillä yrittäjillä on yrittäjäkokemusta vähintään kahdesta eri yrityksestä joko ajallisesti peräkkäin tai samanaikaisesti. Tulokset tukevat aikaisempia käsityksiä siitä, että erityisesti portfolioyrittäjäyys on tavallista perheyrietyksille. Tämä voi olla seurausta lapsuudessa / nuoruudessa opitusta yrittäjämäisestä toimintatavasta, joka konkretisoituu myöhemmin yrittäjäuralla useamman yrityksen omistamisena. Portfolioyrittäjäydessä voi olla kyse myös halusta laajentaa yritystoimintaa uusille toimialoille, joille alkuperäisen perheyrietystoiminnan ulottaminen ei olisi järkevää tai siihen sisältyisi liikaa riskejä.

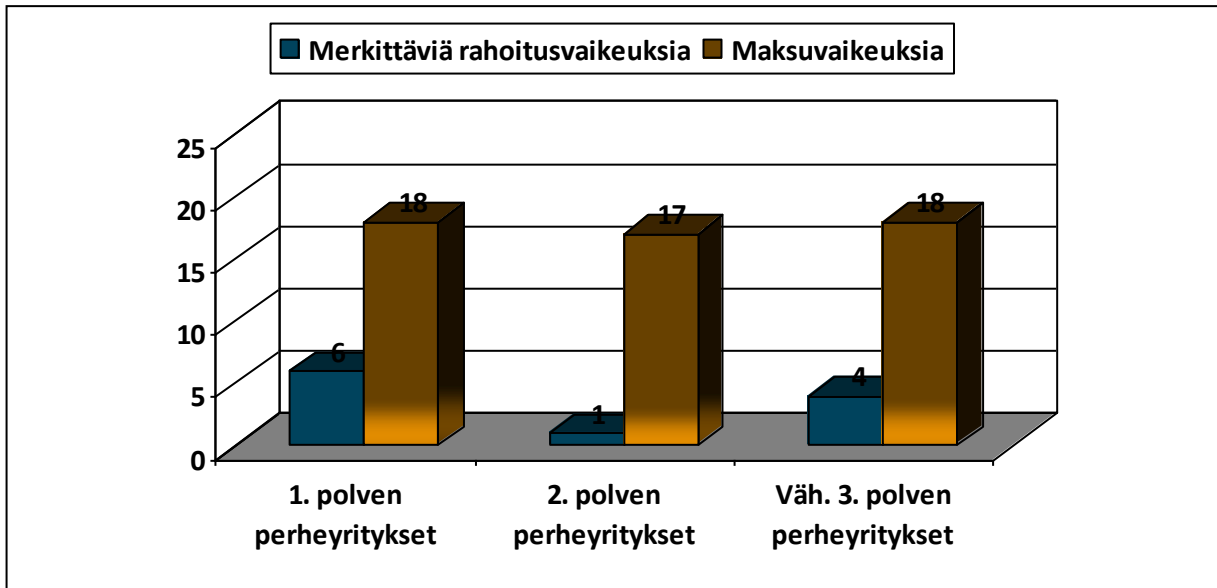
1.2 Rahoitusvaikeudet yleisimpiä ensimmäisen sukupolven perheyrietyksissä

Perheyrietyksistä 35 prosenttia oli hakenut ulkoista rahoitusta viimeisten kuuden kuukauden aikana. Investointeihin rahoitusta oli hakenut 15 prosenttia, käyttöpääoman turvaamiseksi 14 prosenttia ja johonkin muuhun tarkoitukseen 6 prosenttia kaikista vastaajista.

Tulosten perusteella rahoitusvaikeuksia esiintyi eniten ensimmäisen polven perheyrietyksissä (yritykset, joissa ei ole vielä tehty sukupolvenvaihdosta). Näistä yrityksistä noin 6 prosenttia oli kohdannut merkittäviä rahoitusvaikeuksia. EK:n aineistojen perusteella ennen vuoden 2008 lopulla alkanutta taloustaantumaa vastaavista rahoitusongelmista kärsi vain noin 2 prosenttia kaikista pk-yrityksistä.

Merkille pantavaa on se, että rahoitusongelmat näyttäisivät vaikeuttavan myös kolmannen polven ja sitä vanhempien perheyrietyksien toimintaa. Tätä selittää tosin osittain se, että myös rahoituksen kysyntä näissä yrityksissä oli muita perheyrietyksiä vilkkaampaa. Sen sijaan maksuvaikeuksien yleisyys oli suunnilleen samalla tasolla eri sukupolvien perheyrietyksissä. Kuvassa 1 on esitetty rahoitus- ja maksuvaikeuksien yleisyyttä ensimmäisen ja toisen polven sekä vähintään kolmannen polven perheyrietyksissä.

Kuva 1. Rahoitus- ja maksuvaikeudet erilaisissa perheyrityksissä (% vastaajista, N=328)

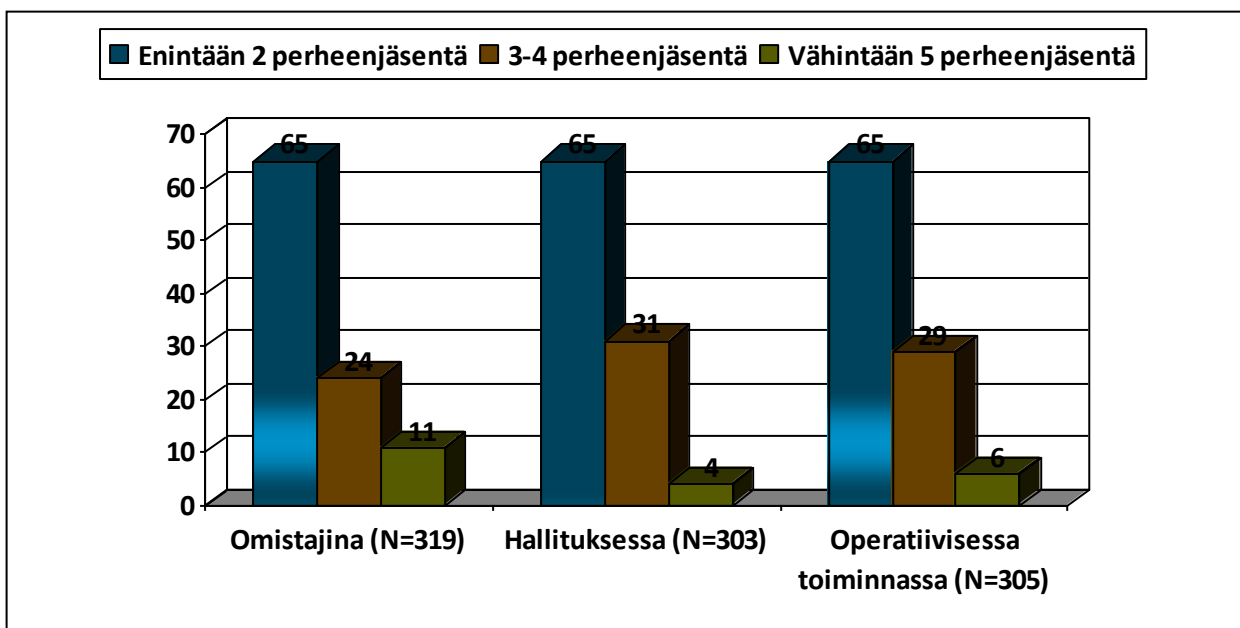
Työllisyystilanne oli perheyrityksissä kehittynyt myönteisesti viimeisen puolen vuoden aikana (saldoluku +14: positiivisesta kehityksestä raportoineet – negatiivisesta ilmoittaneet). Seuraavien kuukausien aikana työllisyyskehityksen arvioidaan kuitenkin kääntyvän laskuun (saldoluku -6).

2 OMISTAJAPERHE JA YRITYSTOIMINTA

2.1 Omistajuus hajaantuu toisen sukupolvenvaihdoksen jälkeen

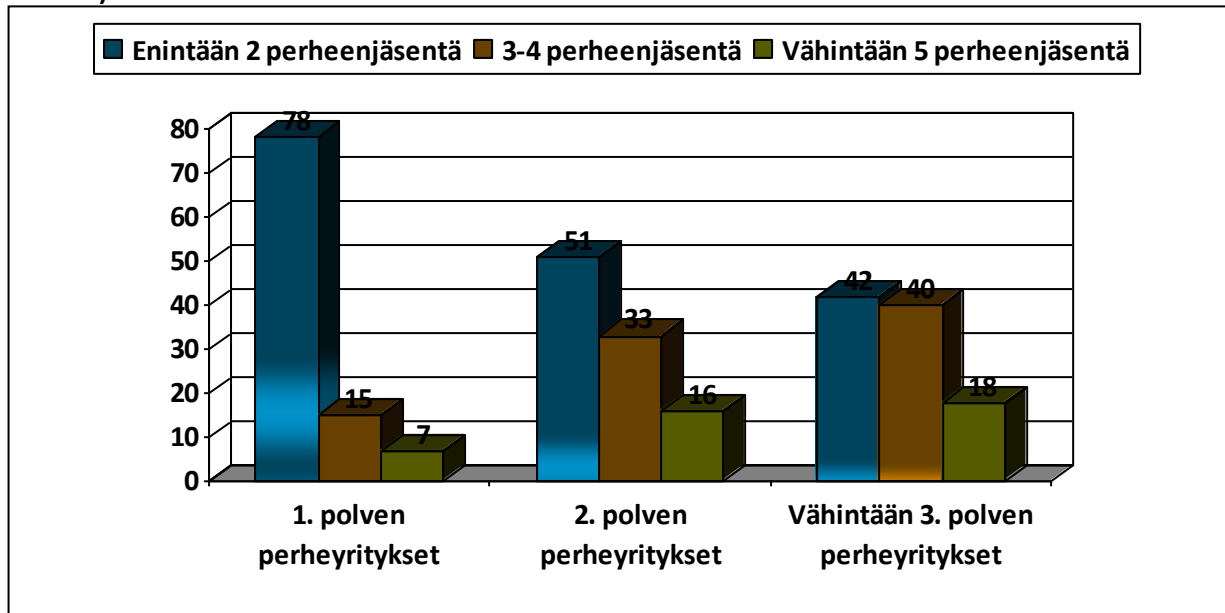
Lähes kahdessa kolmasosassa perheyrityksiä oli kaksi omistajaa. Noin neljänneksessä yrityksistä omistajia oli 3-4 ja joka kymmenennessä vähintään 5 perheenjäsentä. Tulokset olivat samansuuntaisia myös kun tarkasteltiin hallitusjäsenten ja operatiiviseen toimintaan osallistuvien perheenjäsenten lukumääriä. (Kuva 2.)

Kuva 2. Perheyrityksissä toimivien omistajien, hallitusjäsenten ja operatiiviseen toimintaan osallistuvien perheenjäsenten lukumäärä (% vastaajista)

Odotetusti omistajuus näyttäisi pirstaloituvan sitä todennäköisemmin, mitä useampi sukupolvenvaihdos yrityksessä on toteutettu. Toisen polven perheyryksistä kolmanneksessa oli omistajina 3-4 perheenjäsentä. Vähintään kolmannen polven perheyryksissä näiden osuus oli jo kaksi viidesosaa ja vähintään 5 omistajan yrityksiäkin esiintyi kohtuullisesti. (Kuva 3.)

Kuva 3. Perheeseen kuuluvien omistajien lukumäärä erilaisissa perheyryksissä (% vastaajista, N=319)

Myös perheen ulkopuolisen toimitusjohtajan todennäköisyys kasvaa toisen sukupolvenvaihdoksen jälkeen. Vähintään kolmannen polven perheyryksistä 22 prosentissa oli perheen ulkopuolinen toimitusjohtaja, kun osuudet ensimmäisen polven ja toisen polven perheyryksissä olivat 13 ja 12 prosenttia.

2.2 Omistajaperheissä on vahva yhteisomistamisen tunne

Perheyrysten omistajaperheissä vaikuttaisi tämänkin tutkimuksen valossa olevan vahva yhteisomistamisen ja yhteenkuuluvuuden tunne. Valtaosa perheyryksistä oli samaa mieltä kyselyssä esitettyjen väittämien kanssa, jotka kuvasivat perheen suhtautumista ja asennoitumista perheyrykseen. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Perheen suhtautumista yritystoimintaan kuvaavat väittämät (% vastaajista: osittain tai täysin samaa mieltä olevat sekä vastausten keskiarvot asteikolla 1-5, N=328)

Tavoite	%	Ka.
1. "Me (perheeni ja minä) kokonaisuudessaan tunnemme, että tämä yritys on meidän"	74	4,01
2. "Meillä (perheelläni ja minulla) on vahva yhteisomistamisen tunne tätä liiketoimintaa kohtaan"	68	3,85
3. "Me (perheeni ja minä) jaamme tunteen, jonka mukaan tämä yritys kuuluu koko perheelle"	65	3,75

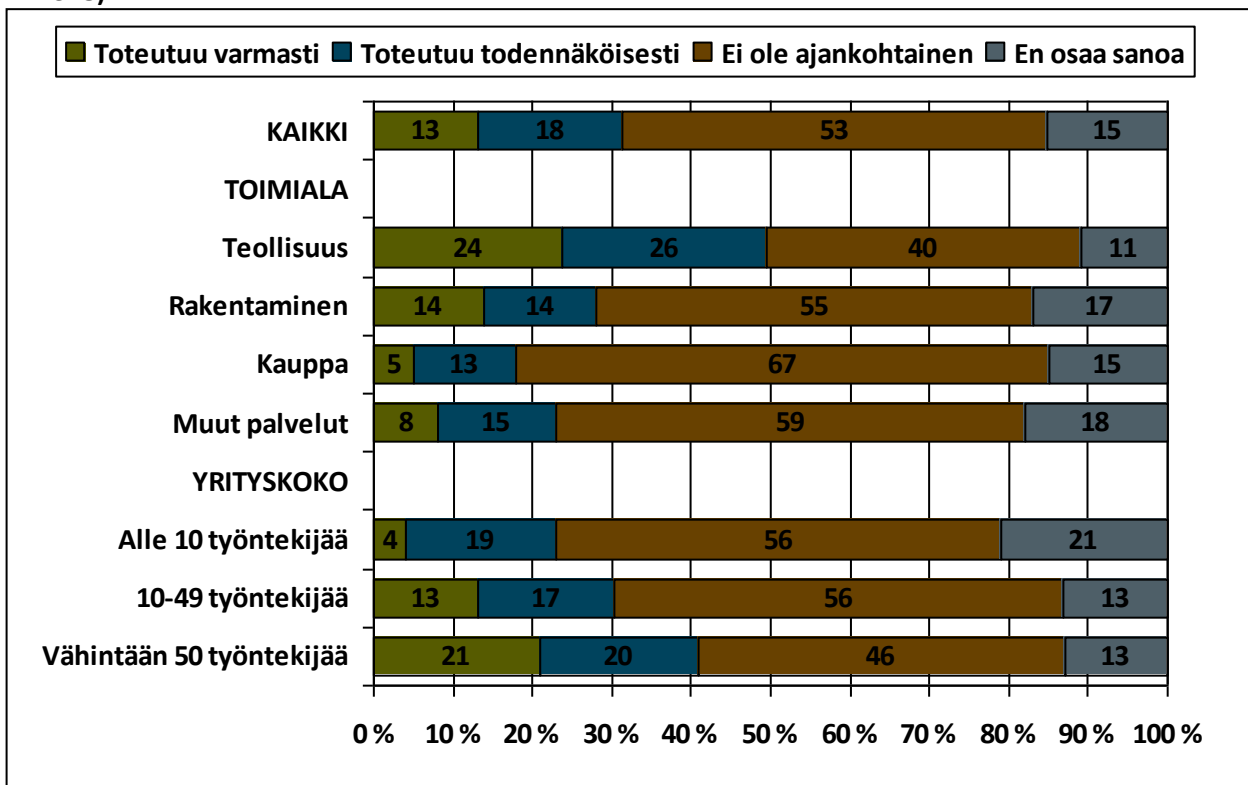
Selkeimmin nämä väittämät allekirjoitettiin toisen sukupolven perheyrytyksissä, kun taas ensimmäisen polven perheyrytyksissä vastausten hajonta oli suurempi. Tulos on odotettu, koska usein ensimmäisen polven yrityksissä toiminta henkilöityy perustajayrittäjään. Toisaalta taas varttuneemmissa, kolmannen sukupolven perheyrytyksissä omistajuus saattaa olla niin hajaantunut, ettei yhteenkuuluvuuden tai yhteisomistamisen tunne enää ole yhtä vahva kuin aikaisemmin.

3 SUKUPOLVENVAIHDOKSET

3.1 Lähes 15 000 sukupolvenvaihdosta seuraavan viiden vuoden aikana

Selvityksen perusteella lähes kolmannes pk-perheyrytyksistä aikoo toteuttaa sukupolvenvaihdoksen seuraavan viiden vuoden aikana. Suhteellisesti yleisimpiä aikomukset olivat teollisuudessa ja keskisuurissa perheyrytyksissä. (Kuva 4.)

Kuva 4. Sukupolvenvaihdosten todennäköisyys seuraavan viiden vuoden aikana (% vastaajista, N=328)

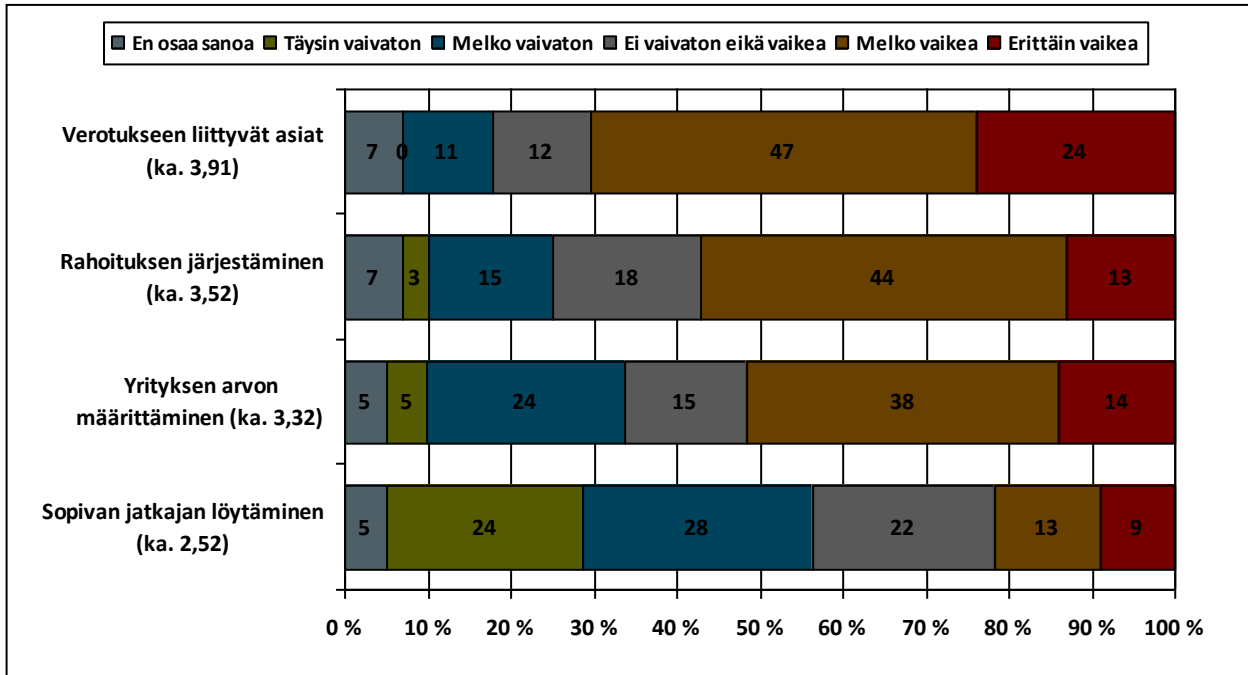
Asian mittakaavaa korostaa se, että jos tulokset yleistetään koskemaan koko pk-työnantajayrityssektoria, on sukupolvenvaihdos ajankohtainen noin 14 500 – 15 000 perheyrytyksessä¹. Aikomusten toteutuessa käytännössä Suomessa olisi tulossa siis tasaisella vauhdilla noin 2 900 - 3 000 sukupolvenvaihdosta vuosittain.

¹ Kyse on suuntaa-antavasta laskelmasta, jossa perheyrytysten osuus aineistossa ja eri kokoluokan yritysten vastaukset on yleistetty koskemaan kyseistä kokoluokkaa Suomen yrityssektorilla (pl. alkutuotanto ja yksinyrittäjät).

3.2 Verotukseen liittyvät asiat suurimpia haasteita sukupolvenvaihdoksissa

Tulevien sukupolvenvaihdosten suurimpina haasteina pidettiin verotukseen liittyviä asioita. Noin 71 prosenttia sukupolvenvaihdosta suunnittelevista yritysjohtajista piti verotuskysymyksiä melko tai erittäin vaikeina. (Kuva 5.)

Kuva 5. Sukupolvenvaihdosten keskeisimmät haasteet (vastausten keskiarvot ja jakaumat, % vastaajista, joilla sukupolvenvaihdos ajankohtainen, N=104)

Tulosten perusteella kokemus sukupolvenvaihdoksista vähentää omistajanvaihdoksiin liittyvää yleistä vaikeusastetta. Toisaalta verotukseen liittyvät asiat koetaan kuitenkin entistä vaikeammiksi vähintään kolmannen polven perheyrytyksissä, joissa omistajuus on usein hajaantunutta ja niillä on paljon erilaisia omaisuuseriä. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Sukupolvenvaihdosten erilaiset haasteet erilaisissa perheyrytyksissä (vastausten keskiarvot asteikolla 1-5, kaikki vastaajat)

	Verotukseen liittyvät asiat	Yrityksen arvon määrittäminen	Rahoituksen järjestäminen	Sopivan jatkajan löytäminen
1. polven perheyrytykset	3,68	3,50	3,43	3,47
2. polven perheyrytykset	3,76	3,17	3,24	3,11
Väh. 3. polven perheyrytykset	3,85	3,07	3,12	2,46
Kaikki vastaukset	3,73 N=285	3,33 N=288	3,32 N=283	3,20 N=274

Eriyisesti vastauksista käy ilmi nykyisen perintö- ja lahjaveron merkitys sukupolvenvaihdosten toteuttamisessa. Yli kaksi kolmasosaa sukupolvenvaihdosta suunnittelevista vastaajista koki nykyisen perintö- ja lahjaveron vaikeuttavan sukupolvenvaihdoksen toteuttamista. Eriyisesti varttuneemmissa perheyrytyksissä nykyistä verotusta pidettiin sukupolvenvaihdoksia jarruttavana tekijänä.

4 SELVITYKSEN AINEISTO

Selvitys toteutettiin yhteistyössä Perheyritysten liiton ja Elinkeinoelämän keskusliiton kanssa. Selvityksen aineisto kerättiin kyselytutkimuksena EK:n PK-toimintaympäristökyselyn yhteydessä loka-marraskuussa. Kaiken kaikkiaan kyselyyn vastasi 562 pk-yritysjohtajaa ja / tai omistajaa, joista 328 toimi perheyrityksessä.

Perheyrityksistä 74 prosenttia oli alle 50 henkilöä työllistäviä yrityksiä. Lähes 60 prosenttia vastaajista edusti palveluja ja kauppaa. Kolmannes yrityksistä ilmoitti päätoimialakseen teollisuuden.

Selvityksen tuloksista valtaosa on raportoitu perheyrityksen elinkaaren mukaisesti, jossa yritykset jaettiin kolmeen ryhmään: ensimmäisen polven (56 % vastaajista), toisen polven (30 %) ja vähintään kolmannen polven (14 %) perheyrityksiin. Jakoperusteena toimi toteutettujen sukupolvenvaihdosten lukumäärä.